

Schoolkeuzeproces in het democratisch onderwijs

Voor verhoging van het leerlingaantal bij democratische school X

27 juni 2019

Auteur: Emma van Tuijl | 2755394

Onderzoeksbegeleider: Rachel Verheijen-Tiemstra

Voorwoord

Beste lezer,

Met trots presenteer ik u mijn onderzoek bij democratische school Organisatie X. Sinds vorig jaar oktober ben ik betrokken geraakt bij dit nieuwe onderwijstype en mag ik deel uit maken van het team. Mijn onderzoek richt zich op het verhogen van het leerling aantal van de startende school om zo de levensbestendigheid te verzekeren. Als kind heb ik met veel plezier onderwijs genoten op een school met een onderwijsconcept wat veel weg had van het Iederwijs, en daarmee het democratisch onderwijs. Door in het heden iedere dag leerlingen te mogen zien spelen, leren en genieten zoals ik dat in mijn kindertijd heb gedaan, maakt dat ik mij enorm betrokken voel bij het onderzoek. Mijn intrinsieke motivatie voor mijn onderzoek komt hieruit voort.

Het schrijven van dit onderzoek heb ik met veel plezier gedaan. Dit kwam mede door het vertrouwen wat ik heb gekregen van Organisatie X en mijn directe collega's. Heel erg bedankt hiervoor. Daarnaast heb ik ook veel steun mogen ervaren vanuit de opleiding. Bedanken wil ik daarom graag mijn onderzoeksbegeleider voor haar feedback, adviezen en ondersteuning. Ook mijn onderzoeksgroep heeft hier enorm aan mogen bijdragen. Van mijn familie heb ik veel steun mogen ontvangen. De vele gesprekken en het vertrouwen van mijn moeder; de deskundige kijk en ondersteuning van mijn vader. Tot slot wil ik een shout-out geven naar mijn lieve vriend. Voor zijn onvoorwaardelijke steun, ondersteuning en geduld.

Maar voor nu, wens ik u veel lees plezier.

Laat uzelf verwonderen

Emma van Tuijl

's-Hertogenbosch, 27 juni 2019

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
Probleemanalyse	5
1.1 Aanleiding en context.....	5
1.2 Probleemstelling	6
1.2.1 Aanleiding	6
1.2.2 Focus.....	6
1.2.3 Doel.....	6
1.2.4 Probleemstelling.....	6
2.3 Onderzoeksvraag	11
3. Opzet van het onderzoek	12
3.1 Beschrijving en verantwoording van dataverzameling	12
3.2 Respondenten	15
3.3 Instrumenten.....	15
3.4 Wijze van data-analyse	17
4. Resultaten	18
4.1 Welke eigenschappen van het democratisch onderwijs vinden ouders van belang in hun schoolkeuze voor het democratisch onderwijs?	18
4.1.1 Resultaten survey	18
4.1.2 Resultaten interview.....	19
4.2 Welke factoren van de vier fases van het schoolkeuzeproces van Ten Broeke et al. (2004) spelen voor ouders een rol in hun keuze voor het democratisch onderwijs?	20
4.2.1 Resultaten survey	20
4.2.2 Resultaten interview.....	20
4.3 Welke motieven van het drie-motievenmodel van Creete et al.(2000) zijn voor ouders van belang in hun keuze voor het democratisch onderwijs?	21
4.3.1 Resultaten survey	21
4.3.2 Resultaten interview.....	21
5. Conclusies en aanbevelingen.....	23
5.1 Conclusies.....	23
5.1.1 Welke eigenschappen van het democratisch onderwijs vinden ouders van belang in hun schoolkeuze voor het democratisch onderwijs?	23
5.1.2 Welke factoren van de vier fases van het schoolkeuzeproces van Ten Broeke et al. (2004) spelen voor ouders een rol in hun keuze voor het democratisch onderwijs?	23
5.1.3 Welke van het drie-motievenmodel van Creete et al.(2000) zijn voor ouders van belang in hun keuze voor het democratisch onderwijs?	24
5.1.4. Conclusie onderzoeksvraag: Hoe verloopt het keuzeproces voor ouders in hun keuze voor het democratisch onderwijs en welke eigenschappen van dit type onderwijs spelen hierin een rol?.....	24
5.2 Kritische reflectie op onderzoeksproces	25
5.3 Praktische opbrengst en aanbevelingen	26

Bibliografie	28
Bijlagen.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
<i>Vragenlijst digitale survey.....</i>	<i>Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.</i>
<i>Topiclist/vragen interview focusgroep.....</i>	<i>Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.</i>
<i>Toestemmingsformulier publicatie scriptie FHKE.....</i>	<i>Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.</i>

Samenvatting

Dit onderzoek is uitgevoerd bij democratische school Organisatie X te plaats X. Het onderzoek richt zich op het in kaart brengen van het schoolkeuzeproces van ouders voor de school, met als doel aanbevelingen te kunnen beschrijven welke leiden tot een verhoging van het leerlingaantal.

Het onderzoek is gebaseerd op de principes van het democratisch onderwijs (EUDUC, 2015 & IDEN 2017); de fasen van het schoolkeuzeproces (Ten Broeke, et al., 2004) en het drie-motieven-model (Creten et al., 2000). De kwalitatieve onderzoeksmethode bestaat uit een online vragenlijst uitgezet onder potentiële ouders en een groepsinterview ingezet bij ouders die al gekozen hebben voor de school. In dit onderzoek wordt de vraag hoe het keuzeproces verloopt voor ouders in hun keuze voor het democratisch onderwijs en welke eigenschappen hierin een rol spelen beantwoord.

Uit het onderzoek blijkt dat ouders kiezen voor het democratische onderwijs vanwege het eerste principe. Wat uitgaat van intrinsieke motivatie, vertrouwen en vrijheid tot zelfbeschikking. De conclusie die getrokken kan worden vanuit dit onderzoek, is dat ouders niet kiezen voor democratisch onderwijs vanwege financiën en de twijfels over de onderwijskwaliteit. Ouders die wél kiezen voor de school, geven aan ook twijfels te hebben over de onderwijskwaliteit. Zij komen hier echter na het starten op de school op terug.

De belangrijkste aanbeveling richt zich op de eerste indruk van de onderwijskwaliteit van de school. Het advies luidt de onderwijskwaliteit bewust te behandelen in de eerste informatieoverdracht naar potentiële nieuwe ouders op informatieavonden en speelmiddagen.

Probleemanalyse

In dit hoofdstuk worden het probleem en de aanleiding van dit onderzoek beschreven. Dit wordt verduidelijkt door het geven van informatie en het beschrijven van de context waarbinnen het onderzoek plaats vindt. Vanuit deze aanleiding en contextbeschrijving wordt de probleemstelling beschreven.

1.1 Aanleiding en context

Dit afstudeeronderzoek vindt plaats bij stichting Organisatie X, een democratische school in plaats X. Dit type school kenmerkt zich door dat kinderen zelf invloed hebben op de manier waarop zij hun eigen ontwikkeling en het eigen leren vorm geven (EUDUC, 2015). De stichting is opgericht op 24 januari 2018 (persoonlijke communicatie, 22 september 2018). In januari 2019 is de school daadwerkelijk van start gegaan in het bedrijfspand JAN in de wijk de Kruiskamp in 's-Hertogenbosch (persoonlijke communicatie, 1 oktober 2018).

De doelstelling van de stichting: “Het bevorderen en faciliteren van het democratisch primair en voortgezet onderwijs in de regio 's-Hertogenbosch. In ieder geval door het oprichten en in stand houden van een school die is gebaseerd op gelijkwaardigheid, vertrouwen, vrijheid en verantwoordelijkheid die is georganiseerd volgens het sociocratisch kringorganisatie model” (bron X, 2018).

Organisatie X (2018) draait om het bieden van een inspirerende omgeving waarin (jonge) mensen zich op basis van gelijkwaardigheid ontwikkelen tot zelfbewuste en creatieve wereldburgers en een weg mogen vinden in de alsmaar veranderende samenleving (bron X, 2018). Organisatie X valt onder de wettelijke regeling van een B3-school (Onderwijs inspectie, 2019). Dit houdt in dat Organisatie X niet bekostigd wordt door de Overheid.

Organisatie X organiseert zich op basis van de sociocratisch kringorganisatiemethode (2009). Dit houdt in dat alle leden van de school, zowel volwassenen als leerlingen, op basis van gelijkwaardigheid tot besluiten komen voor het besturen van de school (The Sociocracy Group, 2009). Deze besluiten worden genomen in de Schoolkring; het bestuurlijk hart van de school. Alle leden van de school zijn hier automatisch lid van. Deze kring bestuurt de school op basis van eigen mandaat of op basis van het mandaat van subkringen (The Sociocracy Group, 2009). Het bestuur van Organisatie X houdt enkel zeggenschap over het beleid, de wet, de financiën en de veiligheid (bron X, 2018).

Het oprichtingsteam bestond uit twaalf personen (persoonlijke communicatie, 22 september 2018). Hiervan zijn nu zes personen minimaal één dag in de week werkzaam in de school. De andere leden van het oprichtingsteam zijn op de achtergrond betrokken of maken deel uit van het bestuur van de school. Deze personen worden samenwerkers genoemd (persoonlijke communicatie, 7 januari 2019). Op 1 april 2019, zijn er zeven kinderen aanwezig in de school (2019). Dit betreffen zowel fulltime als parttime leerlingen (persoonlijke communicatie, 3 maart 2019). De verplichte ouderbijdrage voor fulltime leerlingen ligt op € 300,- per maand, per kind. Voor elk opvolgend kind uit hetzelfde gezin, wordt er € 200 gevraagd (Financekring, 2018). Naast de fulltime leerlingen kunnen kinderen uit het thuisonderwijs minimaal twee dagen per week aanwezig zijn op de school (2018).

Met hun ouders wordt een overeenkomst aangegaan. Daarin staat dat deze leerlingen hun dag besteden bij Organisatie X. Aan hen wordt een verplichte bijdrage van in ieder geval € 150 per maand gevraagd (Financekring, 2018).

De verbeterwens van Organisatie X richt zich op het tekort aan leerlingen. Het niet op korte termijn verhogen van het aantal leerlingen, heeft grote financiële gevolgen voor de stichting. Namelijk het sluiten van de school. Op basis van eerder uitgevoerde berekeningen door de Financekring (2018), is er bepaald dat de stichting een break-evenpoint behaalt bij de aanmelding van tien tot twaalf fulltime leerlingen (Financekring, 2018). Voor het werven van leerlingen worden er sinds begin 2018 informatieavonden/-middagen georganiseerd (2018). Er worden flyers in wijken van plaats X verspreid en regelmatig berichten via sociale media gedeeld (persoonlijke communicatie, 22 september 2018). De circa 25 ouders die voor de start hun interesse hebben getoond, zijn na de start zowel mondeling als via een mailbericht benaderd om hun perspectieven te delen (persoonlijke communicatie, 22 januari 2019). Hier is geen antwoord op gekomen. Na mailcontact met diverse democratische scholen in Nederland, is gebleken dat er weinig tot geen eerdere onderzoeken naar het schoolkeuzeprocess van ouders hebben plaatsgevonden. De scholen in Leiden en Rotterdam geven echter wel aan dat zij door de jaren heen hebben gemerkt dat de volgende drie factoren meespelen voor ouders: (financiële) bereikbaarheid, zichtbaarheid en continuïteit (persoonlijke communicatie, 2019). De Vallei, primair onderwijs, heeft wel een onderzoek naar het keuzeprocess van ouders uitgevoerd (persoonlijke communicatie, 2019).

1.2 Probleemstelling

1.2.1 Aanleiding

Het leerlingaantal van Organisatie X groeit zeer langzaam tot niet ondanks het organiseren van informatieavonden, -middagen, het verspreiden van flyers en de actieve bijdrage op de sociale media. Het lage leerlingaantal veroorzaakt een structureel te laag inkomen. Dat bedreigt het voortbestaan van de school.

1.2.2 Focus

De focus van het onderzoek richt zich op het schoolkeuzeprocess van ouders. Hierbij staat centraal de wijze waarop toekomstige en bestaande klanten van de school hun keuzen, dan wel niet, voor de school maken en waar zij deze op baseren.

1.2.3 Doel

Het verkrijgen van inzicht in het schoolkeuzeprocess van ouders in het democratisch onderwijs en specifiek voor Organisatie X. Deze inzichten kunnen bijdrage aan het geven van een antwoord op de beschreven probleemstelling.

1.2.4 Probleemstelling

Dit onderzoek richt zich op het schoolkeuzeprocess van ouders voor het democratisch onderwijs. Om inzicht te krijgen welke factoren binnen dit keuzeprocess voor ouders meespelen. Met als doel dat Organisatie X kennis heeft van deze factoren en hier op in kan spelen voor het verhogen van het leerling aantal.

2. Theoretisch kader

In dit theoretisch kader worden de kernbegrippen democratisch onderwijs en het schoolkeuzeprocess toegelicht om zo een basis te vormen voor de praktische onderzoeksvragen.

2.1 Democratisch onderwijs

Democratisch onderwijs is een vernieuwende onderwijsvorm. Volgens het European Democratic Education Community (hierna, EUDEC) (2015) en het International Democratic Education Congress (hierna, IDEC) (2017) identificeren rond de tweehonderd scholen ter wereld zich met dit concept (EUDUC, 2015) (IDEN, 2017). De oudste, nog bestaande democratische school is The Summerhill school in Engeland (Summerhill school, 2019). In de jaren '60 wordt The Sudbury Valley school in Boston opgericht. Enkele scholen in Nederland nemen de principes op gelijke basis over (Greenberg, 2014). Het democratisch onderwijs krijgt volgens Lenette Schuijt (2018) pas echt vorm in Nederland na het in 2010 verdwenen onderwijsconcept Iederwijs (Schuijt, 2018).

Iederwijs gaat volgens Schutte (2017) uit van vrijheid in verbondenheid. Het onderwijsconcept wordt in 2002 gelanceerd in Nederland door een viertal oprichters (Schutte, 2017). Door de jaren heen worden er meerdere scholen in Nederland geopend, waaronder in Soest en Den Haag. Martens (2017) schrijft over het boek van Schutte. Daarbij brengt hij het negatieve beeld van het Iederwijs in kaart. De drie grootste problemen waren de betrouwbaarheid van de onderwijskwaliteit, de druk van de inspectie rondom het concept en de negatieve publiciteit in de media (Martens, 2017). Na de val van het Iederwijs maken De Ruimte in Soest en De Vrije Ruimte in Den Haag een doorstart binnen de visie van het democratisch onderwijs (Schuijt, 2018). Sindsdien zijn er volgens Peter Hartkamp (2018) twintig scholen opgericht in Nederland die hun onderwijs op basis van democratie inrichten (Hartkamp, 2018).

Het democratisch onderwijs onderscheidt zich door middel van de in 2005 vastgestelde definitie door het IDEC (2005). Daarbij komen twee principes naar voren, namelijk:

1. het kind initieert en stuurt het leerproces zelf;
2. leerlingen en volwassenen zijn gelijkwaardig aan elkaar als het gaat om het nemen van beslissingen aangaande de dagelijkse praktijk op en rondom onze school (IDEN, 2017).

Met deze definitie komen de scholen tegemoet aan het recht van het kind op een opvoeding die voorbereidt op een zelfstandig leven vanuit vrede, waardigheid, tolerantie, vrijheid, gelijkheid en solidariteit (Graham & Hyslop-Margison, 2001). Hyslop-Margison en Graham (2001) voegen daaraan toe dat educatie als doel heeft de leerling voor te bereiden op het kunnen participeren in de snel veranderende samenleving en maatschappij (Graham & Hyslop-Margison, 2001).

2.1.1 Eigenschappen democratisch onderwijs

Het democratisch onderwijs onderscheidt zich, zoals hierboven genoemd, door de twee principes. De wijze waarop scholen in Nederland richting geven aan deze principes is volgens Hartkamp (2018) zeer verschillend. Hiermee doelt hij met name op de pedagogische visie en didactische benadering van het onderwijs (Hartkamp, 2018).

Het eerste principe is terug te leiden op het individueel mensenrecht tot zelfbeschikking. Volgens Wikipedia (2018) is het zelfbeschikkingsrecht, zoals genoemd in de rechten van de mens, gericht op het zelf mogen bepalen hoe men als individu zijn leven leidt (Wikipedia, 2018). Volgens Amnesty International (2019) speelt het zelfbeschikkingsrecht vooral een rol bij individuele privacy, zorgdossiers als euthanasie en bij het opkomen voor de menselijke waardigheid (Amnesty International, 2019). Echter staat deze definitie niet beschreven in de rechten van het kind. Van Eeckhout en Bonnu (2018) vinden dit gegeven de fundamentele fout die de mensheid maakt. Volgens hen wordt een kind namelijk niet gezien als een mens (van Eeckhout & Bonnu, 2018). Zij schetsen in hun boek 'Leven zonder school' een beeld van volwassenen die kinderen zonder respect voor de autonomie benaderen. Volgens hen gaat het in de relaties tussen volwassenen en kinderen om angst, controle en wantrouw (van Eeckhout & Bonnu, 2018). Om dit fundamenteel te kunnen veranderen gaan zij uit van het belang van ontscholing. Daarbij staan vertrouwen en vrijheid centraal en krijgt het kind de regie terug over zijn eigen leven, leer- en ontwikkelproces (van Eeckhout & Bonnu, 2018).

Peter Gray (2013) pleit voor onderwijs waar de leerling tijd en ruimte krijgt om te spelen en te ontdekken. Dit heeft hij nodig om self-education of self-regulated learning te realiseren (Gray, 2013). Deze begrippen richten zich op eigenaarschap over het eigen leren. Lieskamp (2017) benadrukt in het vakblad Direct het belang van dit eigenaarschap. Hierbij beschrijft zij dat het startpunt ligt bij de intrinsieke motivatie van de leerling. Zij gaat ervan uit dat als het kind voldoende motivatie en betrokkenheid voelt bij het thema, de leerling zijn eigen leerproces en -doelen vorm kan geven (Lieskamp, 2017). Lieskamp sluit zich hiermee aan bij de door Edward Deci en Richard Ryan (2018) ontwikkelde Self-determination theory. Deze theorie bevestigt, op basis van vele praktijkonderzoeken, dat als een kind oprechte betrokkenheid heeft met de leertaak, hij vanuit intrinsieke motivatie hiermee aan de slag kan gaan (Ryan & Deci, 2018). Ook beweren Deci en Ryan (2018) dat intrinsieke motivatie leidt tot een vorm van zelfsturing (Ryan & Deci, 2018). Volgens het SLO (2018) is dit een vaardigheid binnen het eigen leerproces. Daarbij staan verantwoordelijk voelen, doelen stellen en doorzettingsvermogen centraal (SLO, 2018).

Het tweede principe wordt op de Nederlandse democratische scholen veelal op basis van sociocratie en het sociocratisch kringmodel (hierna, SKM) vormgegeven. Dit model wordt beschreven door het Sociocratisch centrum Nederland (2009) en is gebaseerd op de consentmethode. Deze methode gaat uit van het 'geen (overwegend) bezwaar'-beginsel (The Sociocracy group, 2009). Dit houdt in dat als er een besluit genomen moet worden, iedereen aan het woord komt die deel neemt aan de vergadering. Een besluit wordt aangenomen wanneer geen van de aanwezige een beargumenteerd en/of overwegend bezwaar heeft tegen het besluit (The Sociocracy Group, 2009). Het aantekenen van beargumenteerd overwegend bezwaar verplicht tot het constructief bijdragen aan het vinden van een oplossing. Doordat alle leden van de kring om de beurt aan het woord komen, ontstaat er gelijkwaardigheid (The Sociocracy group, 2009).

Volgens Savater (2012) schreef Locke in 1693 al dat opvoeders de kinderen met redenen dienen te overtuigen en dat men een kind altijd als een redelijk wezen dient te behandelen (Savater, 2012). Van Eeckhout en Bonnu (2018) geven aan dat het kind niet langer als een hulpeloos wezen beschouwd mag worden. Dat men het kind serieus dient te nemen (van Eeckhout & Bonnu, 2018). Zij beweren dat het hebben van vertrouwen in de vaardigheden van het kind, leidt tot meer zelfzekerheid, verantwoordelijkheidsvermogen, doorzettingsvermogen en flexibiliteit (van Eeckhout & Bonnu, 2018). Het belang van gelijkwaardigheid is terug te leiden tot de rechten van de mens, beschreven door de United Nations. En dan wel artikel 1: *'All human beings are born free and equal in dignity and rights. (...)'* (United Nations, 2019). Hiermee wordt aangeduid dat iedereen bij geboorte gelijke kansen en behandeling dient te krijgen en dat discriminatie van welke aard dan ook dit artikel negeert (Amnesty International, 2019).

2.2 Keuze proces

Hoe de mens komt tot zijn keuze wordt in vele disciplines onderzocht en beschreven. Zo houden volgens Tiemeijer (Tiemeijer, 2011) de sociale psychologie, gedragseconomie en hersenwetenschappen zich bezig met de manier waarop de mens zijn keuzes maakt en welke invloed dit heeft op het mensbeeld van de huidige tijd (Tiemeijer, Hoe mensen keuzes maken, 2011).

De Rationele Keuzetheorie richt zich volgens Tiemeijer, Thomas en Prast (2009) op een model waarbij de mens op basis van goede informatie, ook goede keuzes maken. Dit mensbeeld wordt ook wel de homo-economicus genoemd (Tiemeijer, Thomas & Prast, 2009). In 2011 kijkt Tiemeijer (2011) opnieuw naar de wijze waarop de mens keuzes maakt. Hier is hij gematigder over de homo-economicus. Volgens Tiemeijer (2011) blijkt uit recentere onderzoeken dat de mens ook geneigd is tot het rekening houden met een ander in het maken van keuzes. Dit doen wij volgens hem op basis van het instinct (Tiemeijer W. , 2011). De psycholoog Daniel Kahneman (2016) benoemt zowel het beredenerende als het intuïtieve brein. Het intuïtieve denken behoeft geen controle, weinig inspanning en gaat automatisch en snel (Kahneman, 2016). Het zijn breinprocessen die vorm krijgen door het veel uitvoeren en hierdoor het menselijk instinct vormgeven. Het rationele brein zorgt voor bewust gedrag en bewuste keuzes. Het intuïtieve brein daarentegen geeft vorm aan het gewoontegedrag (Kahneman, 2016).

2.2.1 Schoolkeuzeproces

Volgens Creten et.al (2000) is het schoolkeuzeproces een situationeel gegeven. Dit komt doordat de keuze voor een school te maken heeft met het scholenaanbod, de motieven van ouders en de context waarin zij zich bevinden (Creten, Douterlungne, Verhaeghe, & de Vos, 2000). Ook stelt Crete et.al. (2000) dat het kiezen van een school vaak op basis van intuïtie gaat.

Ten Broeke et. al (2004) beschrijft vier fasen in het schoolkeuzeproces dat ouders doorlopen. Deze vier fasen zijn de oriëntatiefase, keuzefase, bezoekfase en de beslissingsfase (Ten Broeke, et al., 2004). De eerste fase start veelal rond de tweede verjaardag van het kind. Deze fase richt zich op het actief op zoek gaan naar informatie bij verschillende scholen. Hierbij gebruiken ouders informatie van scholen zelf, maar ook de directe omgeving zijn van invloed. Ten Broeke et.al. (2004) beschrijft de tweede fase als de keuzefase. Op basis van eigen perspectief op en mening over het onderwijs worden de mogelijke scholen geselecteerd (Ten Broeke, et al., 2004). Hierbij speelt, zoals Creten et.al. (2000)

beschrijft, de context bestaande uit leefomgeving, opleidingsniveau, levensbeschouwing en onderwijsvisie van ouders een grote rol (Creten, Douterlungne, Verhaeghe, & de Vos, 2000). De derde fase, zoals beschreven door Ten Broeke et.al. (2004), is de bezoekfase. De ouders bezoeken de door hen geselecteerde scholen. Daarbij zijn de kind(eren) zelf mogelijk ook aanwezig. De laatste fase wordt beschreven als de beslissingsfase. Hierbij spelen de individuele overwegingen en voorkeuren een rol. Op basis van deze overwegingen wordt, mogelijk in samenspraak met het kind, een keuze gemaakt (Ten Broeke, et al., 2004). Vander Stuyft (2015) haalt het drie-motievenmodel van Creete (2000) en Magiels-Corsus en De Corte (1985) aan (Vander Stuyft, 2015). Dit model beschrijft de drie motieven van ouders in het schoolkeuzeproces. Voor ouders spelen de levensbeschouwing van de ouders, de afstand tot de school en de kwaliteit van het onderwijs (Vander Stuyft, 2015) een rol. De bevindingen van Engelen en Gryp (1995), de visie op opvoeding van ouders en de mening van het kind, worden door Vander Stuyft (2015) hieraan toegevoegd (Vander Stuyft, 2015).

De levensbeschouwelijke invulling die ouders aan hun opvoeding geven, heeft volgens Allen et.al (2016) invloed op de keuze van de school. De wijze waarop scholen zich door middel van levensbeschouwelijke visie onderscheiden, wordt denominatie genoemd (Allen, Bijlsma, Borghans, & Poulissen, 2016). Volgens Creete (2000) heeft de aansluiting met de levensovertuiging een grote invloed op de schoolkeuze. Vander Stuyft voegt hieraan toe dat ouders het ook van belang vinden als hun opvoedvisie aansluiting vindt met de school (Vander Stuyft, 2015).

De afstand tot de school speelt volgens Allen et.al (2016) een rol in combinatie met de denominatievoorkeur van de ouders. Hiermee bedoelen zij dat ouders eerst op zoek gaan naar een school die aansluit op de overtuigingen en opvoeding van de ouders. Daarna kijken zij naar de fysieke afstand tot de school (Allen, Bijlsma, Borghans, & Poulissen, 2016). Dit zijn volgens Blikendaal en van Vught (2016) psychografische variabelen (Blikendaal & Van Vught, 2016).

Maar ook de financiële invloed van de afstand tot de school speelt voor ouders een rol. Vander Stuyft (2015) benoemt dat ouders, voornamelijk in de keuze voor primair onderwijs, kiezen voor een nabijgelegen school. Hiermee wordt het argument dat de denominatie een voorkeur krijgt in de schoolkeuze ontkracht (Vander Stuyft, 2015). Een school kan hier volgens Blikendaal en van Vught (2016) en Burk Wood (2012) op inspelen door demografische aspecten van de groep in kaart te brengen. Dit zijn kenmerken als leeftijd, geslacht, burgerlijke staat, beroep en inkomen (Blikendaal & Van Vught, 2016) (Burk Wood, 2012).

Eigenschappen van een school die de kwaliteit voor ouders bepalen zijn de mate waarop de school zowel cognitieve als sociale ontwikkeling stimuleert. Maar ook de reputatie, mate van ouderbetrokkenheid, de begeleiding van leerlingen en het studieaanbod van de school spelen een rol (Vander Stuyft, 2015) (Allen, Bijlsma, Borghans, & Poulissen, 2016).

2.3 Onderzoeksvraag

Voor de stichting is het van belang dat uit het onderzoek inzichten in het schoolkeuzeproces van ouders voor democratisch onderwijs naar voren komen. Dit belang komt voort uit het willen verhogen van het leerlingaantal en daarmee de financiële situatie van de stichting te verbeteren. Voor het praktijkonderzoek wordt daarom de volgende hoofdvraag gehanteerd:

Hoe verloopt het keuzeproces voor ouders in hun keuze voor het democratisch onderwijs en welke eigenschappen van dit type onderwijs spelen hierin een rol?

Om antwoord te kunnen geven op de beschreven hoofdvraag, wordt deze gesplitst in de volgende drie deelvragen.

- Welke eigenschappen van het democratisch onderwijs vinden ouders van belang in hun schoolkeuze voor het democratisch onderwijs?
- Welke factoren van de vier fases van het schoolkeuzeproces van Ten Broeke et al. (2004) spelen voor ouders een rol in hun keuze voor het democratisch onderwijs?
- Welke motieven van het drie-motievenmodel van Creete et al.(2000) zijn voor ouders van belang in hun keuze voor het democratisch onderwijs?

3. Opzet van het onderzoek

In dit hoofdstuk wordt beschreven op welke wijze de data voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen zijn verzameld. Beschreven wordt dan ook de wijze van dataverzameling en – analyse, respondenten en de gebruikte onderzoeksinstrumenten.

3.1 Beschrijving en verantwoording van dataverzameling

De dataverzameling van dit onderzoek heeft plaatsgevonden door middel van een praktijkgericht kwalitatief onderzoek. Kwalitatief onderzoek geeft volgens Migchelbrink (2016) inzicht in meningen, opvattingen en achtergronden van de respondenten (Migchelbrink, 2016). Dit type onderzoek paste bij de onderzoeksvraag omdat het inzichtelijk maakt welke meningen en opvattingen ouders hebben met betrekking tot hun schoolkeuze voor democratisch onderwijs. Voor dit onderzoek zijn er twee dataverzamelingstechnieken gebruikt. De eerste is een kwalitatieve survey. Deze vragenlijst was gericht op meningen en opvattingen van de ouders over het onderwerp van dit onderzoek. Als tweede techniek is er gekozen voor een groepsinterview op basis van een focusgroep. Deze werkwijze sluit aan bij de visie van de stichting doordat het een groepsgebesprek is. Daarnaast leidde het groepsinterview tot inzicht met betrekking tot meningen en opvattingen van ouders.

De probleemstelling van dit onderzoek gaf aan, inzicht te willen krijgen in het schoolkeuzeproces van ouders voor het democratisch onderwijs. Dit was voor de stichting van belang om het leerlingaantal en hiermee de inkomsten te verhogen. In de context en aanleiding werd beschreven dat ouders met getoonde interesse zijn benaderd voor het delen van perspectieven en meningen. Op deze vraag is nooit een antwoord gekomen.

Bij ouders die eerder interesse hebben getoond in de school, maar zich nog niet hebben aangemeld, is de survey in de vorm van een digitale vragenlijst toegepast. Volgens Migchelbrink (2016) is deze wijze van onderzoek gestructureerd. Een vragenlijst moet voorafgaand vastgesteld worden en staat erom bekend op een gestructureerde wijze bij een grotere groep gegevens te kunnen verzamelen (Migchelbrink, 2016). Bij het opstellen van de vragenlijst is gebruik gemaakt van het programma Google Formulieren. Bij het verspreiden van de vragenlijsten is er gebruik gemaakt van het zo genoemde sneeuwbaaleffect. Ouders van ingeschreven leerlingen is gevraagd de vragenlijst te verspreiden in de eigen omgeving voor het verkrijgen van respondenten. Ook is er een digitale post geplaatst op de facebookpagina van Organisatie X.

Voor de groep ouders van wie de kinderen ingeschreven staan op de school, is er gekozen voor een groepsgebesprek in de vorm van een focusgroep. Volgens Migchelbrink (2016) heeft een groepsgebesprek als kenmerk dat deelnemers niet alleen op de interviewer reageren, maar ook op elkaar. Een groepsinterview of -gebesprek zorgt ervoor dat de onderzoeker in een korte periode een diversiteit aan gegevens zoals meningen, denkbeelden en ervaringen in alledaagse situaties kan verzamelen (Migchelbrink, 2016). Deze techniek was geschikt omdat de onderzoeker op deze manier inzicht heeft gekregen in de meningen en opvattingen van deze groep ouders. Een groepsinterview op basis van een focusgroep heeft naast een gedeeld groepskenmerk, volgens Migchelbrink (2016) ook een vooraf vastgestelde vraagpuntenlijst. Die moet ervoor zorgen dat alle aspecten van een onderwerp aan bod komen (Migchelbrink, 2016). Binnen dit groepsinterview is er gekozen voor het stellen van vragen aan de hand van vooraf opgestelde vragen waarna er een gebesprek startte waarin de respondenten antwoord geven op de vragen en het gebesprek met elkaar aan kunnen gaan.

Deelvraag	Databronnen	Dataverzamelingsstechniek	Verantwoording
Welke eigenschappen van het democratisch onderwijs vinden ouders van belang in hun schoolkeuze voor het democratisch onderwijs?	Ouders op de interesselijst en ouders van ingeschreven leerlingen.	Digitale vragenlijst en groepsinterview.	Door middel van de vragenlijst, kon er bij een grotere groep personen, in een kortere tijd data verzameld worden die antwoord geven op de wijze waarop ouders naar de eigenschappen van het democratisch onderwijs kijken en welke zij van belang vinden voor hun kind(eren). Het groepsgesprek als dataverzamelingsstechniek is gekozen omdat er op deze wijze gedeelde antwoorden en/of meningsverschillen bij huidige ouders geïnterviewd konden worden. Door middel van deze techniek hebben ouders elkaar kunnen aanvullen en verschillen in mening kunnen delen met betrekking tot de eigenschappen van het democratisch onderwijs.
Welke factoren van de vier fases van het schoolkeuzeproces van Ten Broeke et al. (2004) spelen voor ouders een rol in hun keuze voor het democratisch onderwijs?	Ouders op de interesselijst en ouders van ingeschreven leerlingen.	Digitale vragenlijst en groepsinterview	Door middel van de vragenlijst, kon er bij een grotere groep personen, in een kortere tijd data verzameld worden die antwoord geven op de wijze waarop deze groep ouders wel of geen keuze maken voor het democratisch onderwijs. Het groepsgesprek als dataverzamelingsstechniek is gekozen omdat er op deze wijze gedeelde

			antwoorden en/of meningsverschillen bij huidige ouders geïnventariseerd konden worden. Door middel van deze techniek hebben ouders hun ervaringen en keuzes in het kiezen voor de democratisch school met elkaar kunnen delen.
Welke motieven van het drie-motievenmodel van Creete et al.(2000) zijn voor ouders van belang in hun keuze voor het democratisch onderwijs?	Ouders op de interesselijst en ouders van ingeschreven leerlingen.	Digitale vragenlijst en groepsinterview	Door middel van de vragenlijst, kon er bij een grotere groep personen, in een kortere tijd data verzameld worden die antwoord geven op de vraag welke motieven voor ouders doorslaggevend zijn in hun keuze voor het democratisch onderwijs. Het groepsgesprek als dataverzamelingstechniek is gekozen omdat er op deze wijze gedeelde antwoorden en/of meningsverschillen bij huidige ouders geïnventariseerd konden worden. Door middel van deze techniek hebben ouders hun motieven met elkaar kunnen delen. Overeenkomsten en verschillen in motieven kwamen hierbij naar boven.

3.2 Respondenten

Respondenten survey

De survey, in de vorm van een digitale vragenlijst, is toegezonden aan zeventien ouders/ouderparen. Deze groep respondenten hebben voor 30 april 2019 interesse getoond door het deelnemen aan een infoavond of -middag. Tijdens hun bezoek aan de school hebben zij hun gegevens achtergelaten voor de nieuwsbrief van de school. Na deze infomomenten is er weinig tot geen contact geweest tussen de respondenten en de school. Voor het onderzoek zijn zij allen benaderd via het door hen zelf opgegeven mailadres. Deze groep respondenten bestond uit ouders met zowel kinderen in het basisonderwijs als het thuisonderwijs. De groep respondenten hadden als gemeenschappelijke factor dat zij allen minimaal één of meerdere kinderen hebben, voor wie zij interesse hebben uitgesproken in de school. Daarnaast is er, zoals al eerder beschreven, gebruik gemaakt van het sneeuwbal effect om het aantal ingevulde vragenlijsten te kunnen verhogen. Door het gebruiken van deze methode hebben er in totaal zesentwintig respondenten gereageerd.

De demografische gegevens van deze groep respondenten zijn verzameld via de digitale vragenlijst. De leeftijd van de respondenten bevindt zich tussen de 28 en 46 jaar. Eenentwintig van de respondenten is HBO of universitair geschoold. Vijf van hen hebben een afgeronde MBO-opleiding. Elf zijn in loondienst en veertien respondenten zijn zelfstandige en één persoon is werkloos. De groep respondenten heeft kinderen in de leeftijd tussen 3 en 11 jaar oud.

Respondenten groepsinterview

Het groepsinterview is gehouden met vijf van de twaalf ouders van de leerlingen die op 30 april 2019 ingeschreven stonden bij de school. Er waren bij het groepsinterview geen ouders aanwezig van wie de leerlingen parttime op de school aanwezig zijn. Alle ouderparen hadden op het moment van het groepsinterview minimaal één kind uit het gezin op de school.

De demografische gegevens van de ouders zijn verzameld door middel van de getekende overeenkomsten bij plaatsing van het kind. Zo waren ouders in deze respondentengroep tussen de 38 en 46 jaar. De kinderen van deze respondenten waren tussen de 5 en 11 jaar oud. Daarnaast is informatie als beroep en opleidingsniveau verzameld gedurende het groepsinterview. Daar is de ouders gevraagd kort wat over zichzelf te vertellen. Hieruit bleek dat HBO het gemiddelde opleidingsniveau is en zij als zelfstandige werken.

3.3 Instrumenten

De survey

De vragen die voor de digitale survey zijn geformuleerd, komen voort uit de theorie beschreven in dit onderzoek. Daarnaast is er een al eerder uitgevoerd onderzoek door Wetenschapswinkel Wageningen bij democratische school De Vallei te Driel, gebruikt ter inspiratie voor het survey-gedeelte van dit onderzoek (Wetenschapswinkel Wageningen, 2014). In dit onderzoek zijn er 72 vragenlijsten en elf interviews gehouden. Hierbij bestonden de respondenten uit ouders met en zonder kinderen op de desbetreffende democratische school. Over de validiteit van het onderzoek geeft de onderzoeksgroep zelf aan, dat achteraf bleek dat de vragenlijst een breed interpretatiekader had en dit wellicht invloed heeft gehad op de resultaten. De interviews brachten heldere antwoorden. Echter vond de onderzoeksgroep het aantal en soort respondenten niet representatief genoeg voor de doelgroepen (Wetenschapswinkel Wageningen, 2014). Bij de door de onderzoeker ontworpen vragenlijst werd er

gebruik gemaakt van de in de theorie beschreven eigenschappen van het democratisch onderwijs op basis van de twee principes en de eigenschappen van het onderwijstype. Ook worden de vier fases van het schoolkeuzeproces van Ten Broeke et al (2004) en de motieven van het drie-motievenmodel van Creete et al (2000) toegepast in de vraagstelling van de survey.

De opbouw van de vragenlijst werd gestart met een inleiding. Daarbij heeft de onderzoeker zichzelf en het onderwerp geïntroduceerd. Daarna is de vragenlijst opgebouwd door middel van drie paragrafen. De eerste paragraaf richtte zich op de demografische gegevens van de respondent. Hierbij was het voor de onderzoeker van belang demografische gegevens van de respondent te weten zoals leeftijd, geslacht en opleidingsniveau. Het verzamelen van deze gegevens is ook benoemd in zowel het drie motievenmodel van Creete et al (2000) en de vier fasen beschreven door Ten Broeke et al (2004). De tweede paragraaf richtte zich op variabelen van eigenschappen van het democratisch onderwijs en welke waarde ouders hieraan hechten. De derde paragraaf richtte zich op variabelen die voortkomen uit de theorie van Ten Broeke et al (2004) en Creete et al (2000). Hierbij kwamen variabelen aan bod die te maken hadden met het schoolkeuzeproces. Er zijn drie soorten vragen gesteld. Namelijk openvragen waar de respondent werd gevraagd een open antwoord te geven, meerkeuze vragen en een aantal vragen waarbij de onderzoeker aan de respondent vraagt drie variabelen te kiezen die hem aanspreken. Na deze vragen volgde er altijd een open vraag om de voor de respondent belangrijkste variabele toe te lichten.

Het groepsinterview

De basis voor het groepsinterview kwam voort vanuit drie onderwerpen van het theoretisch kader. Namelijk, de eigenschappen van het democratisch onderwijs, de vier fasen in het schoolkeuzeproces van Ten Broeke et al (2004) en het drie-motievenmodel van Creete et al. (2000). In de theorie is er op zoek gegaan naar de belangrijkste variabelen die de basis van de onderwerpen voor het gesprek hebben gevormd. Met betrekking tot het democratisch onderwijs zijn de volgende variabelen vastgelegd: intrinsieke motivatie, zelfbeschikking, zeggenschap in sociocratie, vertrouwen, zelfvertrouwen, gelijkwaardigheid, zelfsturing en verantwoordelijkheid(svermogen). Met betrekking tot de vier fasen van het schoolkeuzeproces zijn de variabelen: informatie verkrijgen, demografische eigenschappen, eigen leefomgeving, bezoeken en beslissing nemen. Met betrekking tot het drie-motievenmodel zijn deze variabelen als belangrijk bevonden: levensbeschouwelijke visie, opvoedkundige visie, fysieke afstand tot de school, financiën, onderwijsvisie, onderwijskwaliteit en de reputatie van de school.

Voor het groepsinterview is er gekozen voor een topiclist. Daarin zijn de hierboven beschreven variabelen vastgelegd. De variabelen zijn gespecificeerd voor het onderzoek door het vastleggen van richtvragen. Deze topiclist met richtvragen is ingezet voor het aan bod laten komen van de topics gedurende het interview. Om het interview te kunnen gebruiken in de data-analyse, is er een video-opname gemaakt. Hiervoor is voorafgaand mondelinge toestemming gevraagd aan de aanwezige respondenten.

3.4 Wijze van data-analyse

De survey

De vragenlijsten zijn na invulling digitaal ontvangen. Om de betrouwbaarheid van de vragenlijsten te bepalen, zijn ze eerst allemaal gecontroleerd op volledigheid. Daarbij zijn niet bruikbare antwoorden verwijderd. De niet bruikbare antwoorden werden wel verwerkt in het totaaloverzicht. De vragenlijsten zijn per respondent gecodeerd om de anonieme antwoorden te kunnen koppelen aan de ingevulde vragenlijst. Zo wordt er voor de antwoorden van de survey de code S gebruikt met een volgend nummer wat de koppeling met de gegeven antwoorden maakt.

Er is gekozen voor het zowel digitaal als handmatig verwerken van de vragenlijsten. Zo wordt er door Google Formulieren een digitaal overzicht gemaakt met de gegeven antwoorden wat maakt dat meerkeuzenantwoorden al geteld waren. Daarna zijn ook de combinaties die door de respondenten gemaakt zijn, uitgewerkt in een datamatrix. Deze antwoorden zijn geturfd en hierbij is er gekozen voor de enkelvoudige methode die volgens Migchelbrink (2016) worden ingedeeld in een vraag- en antwoordrubriek (Migchelbrink, 2016). Op die wijze is er inzichtelijk gemaakt hoe vaak er door de respondenten voor een bepaalde combinatie aan antwoorden is gekozen.

De open vragen, waar de respondent om een toelichting is gevraagd, zijn op basis van codering verwerkt. Hierbij is gekozen voor de door Migchelbrink (2016) beschreven deductieve werkwijze. Bij deze techniek zijn er voorafgaand codes/labels vastgesteld (Migchelbrink, 2016). Deze labels zijn op basis van de gekozen kernwoorden voor het groepsinterview gebruikt en komen voort uit het theoretisch kader. Op deze wijze is er ordening aan de antwoorden gegeven bij de open vragen waar om een toelichting werd gevraagd. Hierdoor zijn de gegeven antwoorden met elkaar in verband gebracht zodat overeenkomsten of verschillen herkend werden. Bij de vragen waar werd gevraagd naar het voor de respondent belangrijkste begrip, is er eerst gefilterd, daarna geteld en vervolgens het aantal antwoorden omgerekend naar percentages. Hierbij kwamen ook niet bruikbare antwoorden naar voren. Ook deze zijn aangegeven met een percentage. Voor wat betreft de vierde fase van het schoolkeuzeproces beschreven door Ten Broeke et al. (2004), is er gekozen voor het onderverdelen van positieve of negatieve factoren. Hierdoor is het inzichtelijk geworden welke factoren effect hebben op het wel of niet kiezen voor democratisch onderwijs in het algemeen of Organisatie X in het bijzonder.

Het groepsinterview

Voor het groepsinterview zijn er voorafgaand onderwerpen en de daarbij behorende kernwoorden beschreven aan de hand van de deelvragen. Deze kernwoorden zijn ook de labels die zijn gebruikt in het coderen van de tekst om resultaten te kunnen verkrijgen. Er is voor deze deductieve werkwijze gekozen, omdat deze structuur biedt in de door kwalitatief onderzoek verkregen data (Migchelbrink, 2016). Van het groepsinterview is een video-opname gemaakt en deze is getranscribeerd. Het zo snel mogelijk transcriberen is volgens Migchelbrink (2016) belangrijk, om vertekening te voorkomen en de betrouwbaarheid van de resultaten te waarborgen (Migchelbrink, 2016). Bij het transcriberen van de videobeelden zijn ook non-verbale reacties van de respondenten beschreven. Deze zijn verwerkt door ze te vermelden in de tekst tussen vierkante haakjes. Na het transcriberen is de tekst in grammaticaal correcte zinnen beschreven en voor controle door de deelnemers gelezen. Dit adviseert Migchelbrink (2016) voor waarborging en validatie van de verkregen resultaten (Migchelbrink, 2016).

De antwoorden van de deelnemers zijn zoals eerder beschreven, op basis van de kernwoordenlijst en de vooraf vastgestelde onderwerpen gecategoriseerd. Daarbij zijn enkele begrippen als vrijheid en zeggenschap geoperationaliseerd (bijlage). Om de identiteit van de respondenten te waarborgen is ervoor gekozen codes toe te wijzen aan de respondenten. Zo wordt er voor de antwoorden van de geïnterviewde de code I gebruikt met een nummer wat de koppeling met de respondenten maakt.

4. Resultaten

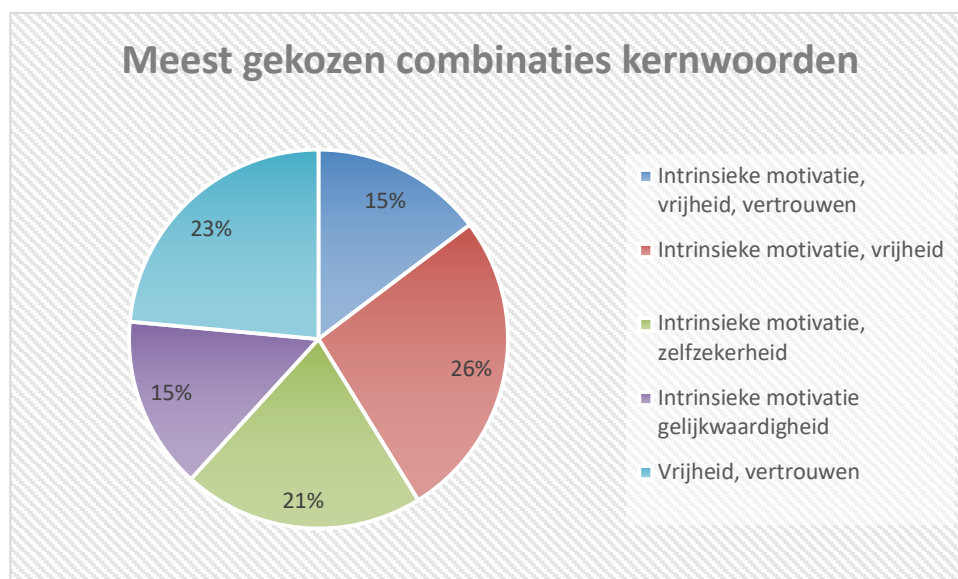
In onderstaand hoofdstuk staan de resultaten beschreven zoals zij voortkomen uit de verkregen data van het onderzoek. De resultaten worden per deelvraag en instrument beschreven, om inzichtelijk te maken vanuit welk instrument de resultaten zijn verzameld.

4.1 Welke eigenschappen van het democratisch onderwijs vinden ouders van belang in hun schoolkeuze voor het democratisch onderwijs?

4.1.1 Resultaten survey

Door 21 respondenten wordt het eerste principe *‘het leerproces van het kind wordt door hemzelf geïnitieerd en gestuurd’* als belangrijkste gekozen. 5 respondenten kiezen voor het tweede principe waarbij *‘op basis van gelijkwaardigheid besluiten worden genomen aangaande de dagelijkse praktijk’*.

Door 26,7% van de respondenten wordt de variabele *intrinsieke motivatie* gekozen. Daarnaast wordt dit begrip 6 keer toegelicht in een open antwoord. Ook worden er met deze variabele de meeste combinaties gevormd bij het kiezen van een top drie. De meest gekozen top drie bestaat uit de variabelen *intrinsieke motivatie, vrijheid en vertrouwen* (23%). De meest voorkomende combinaties zijn *intrinsieke motivatie en vrijheid* (26%), *intrinsieke motivatie en zelfzekerheid* (21%) en *intrinsieke motivatie en gelijkwaardigheid* (15%).

De combinatie tussen de variabelen *vrijheid* en *vertrouwen* wordt in 23% van de gevallen gemaakt. De variabele *vrijheid* wordt in de meerkeuzevraag 15 keer aangevinkt. Daarnaast wordt door 30% van de respondenten *vrijheid* als belangrijkste variabele gekozen. De variabele *vertrouwen* wordt door 3,8% van de respondenten als belangrijkste variabele bevonden.

Het begrip *zelfbeschikking* wordt 10 keer gekozen bij de meerkeuzevraag en 3 keer benoemt in een open antwoord. *Zelfbeschikking* komt het meeste voor in combinatie met *intrinsieke motivatie*. Ook wordt de combinatie gemaakt met *zeggenschap*, *vertrouwen*, *zelfzekerheid* en *vrijheid*.

4.1.2 Resultaten interview

De *intrinsieke motivatie* wordt door 3 van de 5 respondenten genoemd in het interview. Hierbij geeft respondent I1 aan deze variabele *'belangrijk te vinden in de benadering van hun kind'*. I4 zegt dat het als een veel natuurlijker proces aanvoelt als het kind vanuit zijn intrinsieke motivatie mag handelen. I5 zegt dat *intrinsieke motivatie* eraan bijdraagt dat het kind zelf gemotiveerd is te gaan doen wat hij wil en niet omdat een ander dit zegt.

4 van de 5 respondenten benoemen de variabele *vertrouwen*. Hierbij geven zij allemaal aan dat zij *vertrouwen* hebben in hun eigen kind(eren). I5 zegt: *'Het vertrouwen in het kind dat het richting kan geven en fouten mag maken'*. I1 zegt het mooi te vinden dat waar de maatschappij vanuit angst en controle handelt, de respondent ziet dat de school het kind anders benadert door te zeggen: *'...vertrouw maar. Ga maar, wij vertrouwen ook.'*

3 van de 5 respondenten spreken over de variabele *sociocratie*. Respondenten I1 en I3 merken de effecten van *sociocratie* op hun eigen kinderen in de privé sfeer. Hierbij hebben zij het over het samen komen tot oplossingen en besluiten. Het in voeren van een wetboek thuis en het afspraken en regels maken in samenspraak. Respondent I3 geeft aan te merken dat kinderen argumentatie prettig vinden: *'Want naar de tandarts gaan, om maar iets te noemen, dat doe je voor je eigen gezondheid. En daar kun je dan dus echt argumentatie gebruiken om kinderen te laten inzien dat het nodig is.'*

Door 3 van de 5 respondenten wordt de variabele *zelfbeschikking* genoemd in combinatie met intrinsieke motivatie. Hierbij geeft respondent I4 aan het belangrijk te vinden dat het kind al veel vroeger in zijn ontwikkeling zijn weg vindt naar wat het echt wil. Respondent I1 geeft aan het belangrijk te vinden dat het kind eigenheid ontwikkelt. Het leert te bedenken wat het wil en wat het ervoor nodig heeft dit te kunnen ontwikkelen. Respondent I2 zegt het een experiment te vinden waarin al het bekende, gestructureerde achtergelaten wordt en waar gekozen wordt voor het volgen van de nieuwsgierigheid. I2: *'...allerlei dingen vanaf jongs af aan mag uitproberen en proeven ja waarheen ontwikkelt zich dat dan en iedereen ultiem in zijn eigen kracht en eigen talenten de weg vindt.'*

4.2 Welke factoren van de vier fases van het schoolkeuzeproces van Ten Broeke et al. (2004) spelen voor ouders een rol in hun keuze voor het democratisch onderwijs?

4.2.1 Resultaten survey

100% van de respondenten die de vragenlijst hebben ingevuld hebben een Nederlandse nationaliteit. 57,7% van de respondenten komt uit de gemeente plaats X. 80,8% van de respondenten is HBO of hoger geschoold en 53,8% werkt als zelfstandige. De respondenten hebben als gemiddelde leeftijd 38 jaar. De kinderen hebben een gemiddelde leeftijd van 6 jaar.

Van de 26 respondenten is 57,6% in aanraking gekomen met Organisatie X via kennissen en vrienden. 15,4% vindt de school via sociale media. Andere wegen zijn de krant en de website van de school. 90% van de respondenten geeft aan één of beide informatiemomenten te hebben bezocht.

Als het gaat om het nemen van een beslissing voor het kiezen van de school, wordt er 18 keer gekozen voor de variabele *type onderwijs*, op de voet gevolgd door de variabele *visie van de school* waar 17 keer voor wordt gekozen. Respondenten geven in 12 gevallen aan niet te kiezen voor de school vanwege de *financiën* en 8 keer vanwege de *onderwijskwaliteit* van de school.

4.2.2 Resultaten interview

De respondenten I1 en I3 geven aan anders naar onderwijs te zijn gaan kijken door het lezen van boeken. Daarna kwam respondent I1 bij Organisatie X door middel van sociale media. Respondent I5 geeft aan Organisatie X te hebben gevonden door een artikel in de krant en de eigen omgeving. Respondent I2 komt in aanraking met Organisatie X door te spreken met een samenwerker van de school uit de eigen omgeving. Uit de verkregen data blijkt dat twee van de vijf ouders een speelmiddag hebben bezocht voor het verkrijgen van informatie.

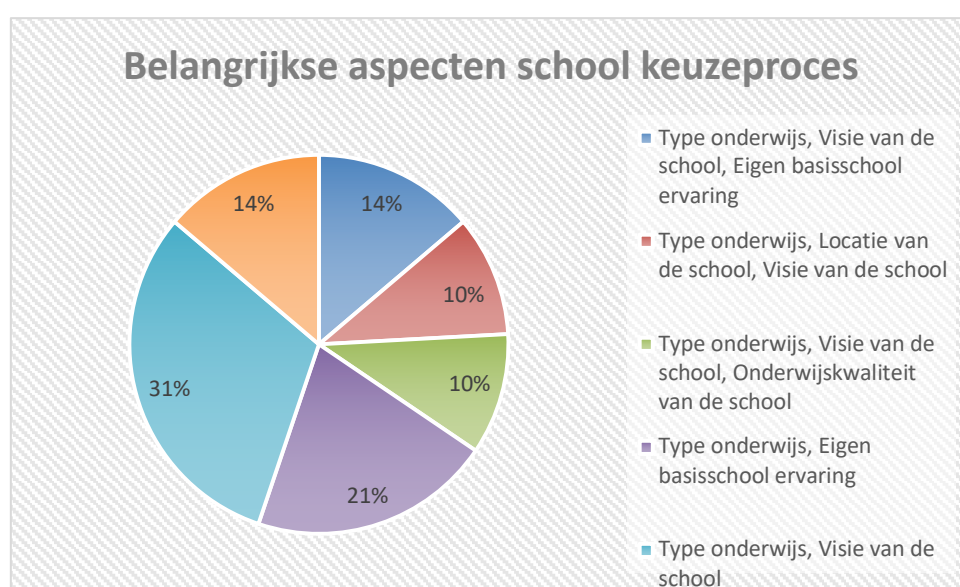
4 van de 5 respondenten geven aan te spreken met hun omgeving over de keuze voor Organisatie X. Respondent I2 geeft aan dat eigen ouders zelf zeggen graag op zo'n school hadden willen zitten. Respondent I1 geeft aan dat als de school naar voren komt in gesprekken in de eigen omgeving, er weerstand wordt ervaren van personen van wie de respondent het had verwacht. Respondent I5 ervaart vooral weerstand op het moment dat deze bij zichzelf twijfel ervaart over de keuze. Respondent I4 zegt dat er na het eerste gesprek met anderen, vragen kunnen komen, omdat de ander er dan zelf over na heeft gedacht. Respondent I2 geeft aan zich beïnvloed te voelen door andere ouders als zij, goed bedoeld, advies willen geven over opvoeding of onderwijs.

Respondenten I1 en I5 geven aan dat intuïtie en gevoel een rol hebben gespeeld in het nemen van het besluit te kiezen voor de school. Respondent I2 geeft aan dat de reactie van het kind een rol heeft gespeeld in de keuze voor Organisatie X. Respondent I1 zegt dat het kennismakingsgesprek de doorslaggevende factor is geweest. Hierbij geeft respondent I1 aan dat het hierbij vooral ging om het zich gehoord en gezien voelen. Respondenten I2 en I3 geven aan zich gesteund te voelen door hun partner in het maken van de schoolkeuze.

4.3 Welke motieven van het drie-motievenmodel van Creete et al.(2000) zijn voor ouders van belang in hun keuze voor het democratisch onderwijs?

4.3.1 Resultaten survey

De meest gekozen top drie voor het kiezen voor de school, wordt 4 keer gemaakt met de variabelen *type onderwijs*, *visie van de school* en de *eigen basisschool ervaring*. De variabele *eigen basisschool ervaring* en de variabele *type onderwijs* worden in 21% van de gevallen aan elkaar gekoppeld. In 31% van de gevallen komt de combinatie met de variabelen *type onderwijs* en *visie van de school* voor. In 26,9% van de gevallen wordt *type onderwijs* door de respondenten beschreven als belangrijkste variabele. 23% geeft aan *visie van de school* als belangrijkste variabele te beschouwen. 26,9% van de gegeven antwoorden waren niet bruikbaar in de vergelijking doordat zij niet te linken waren aan het vorig gegeven antwoord.

In het maken van een top drie waarom de respondent niet kiest voor Organisatie X, wordt deze in 72% van de gevallen niet gemaakt. In 4 van deze gevallen zijn de gegeven antwoorden niet bruikbaar. In plaats van een top drie, worden er opzichzelfstaande variabelen gekozen of in combinatie met één andere variabele. De meeste combinaties tussen twee variabelen worden gemaakt met *onderwijskwaliteit* en *financiën*. In 26,6% van de antwoorden wordt de variabele *financiën* als belangrijkste gekozen. 19% van de respondenten geeft aan dat de variabele *onderwijskwaliteit* als belangrijkste wordt beschouwd in het niet kiezen voor de school.

4.3.2 Resultaten interview

Voor twee van de vijf respondenten was het van belang dat de school bij het eigen kind past. Voor I1 is dit zoals het kind gezien en gehoord zou worden. Dat het kind zich fijn, gelukkig en vrij voelt op de school. In de zoektocht naar een passende school zegt respondent I2 naar huizen te hebben gezocht in de omgeving van de bezochte scholen. Dit omdat de respondent toen dacht dat dit voor verbinding zou zorgen.

Als het gaat om de variabele *onderwijsvisie* zegt respondent I2 dat de school voor een rijke voedingsbodem moet zorgen. Het kind kan dan zelf uitzoeken wie het is en wat het nodig heeft om groot en sterk te worden. Voor respondent I3 voelt de keuze voor Organisatie X aan als de meest natuurlijke vorm van leren. Dat we moeten vertrouwen op de natuur van de mens. Voor deze respondent voelt het reguliere onderwijssysteem als een gevangenis. Respondent I1 erkent dit ook zo te voelen. Respondent I2 zegt steeds vaker te horen en te zien dat (leer)problemen worden gezocht bij het kind, in plaats van het systeem. Voor respondent I5 is het in het onderwijs van belang dat het kind ook een dag mag stil staan en dat er teveel gewicht aan kernvakken wordt gehangen.

Over de variabele *onderwijskwaliteit* zeggen 3 van de 5 respondenten dat de verbinding tussen de samenwerkers en de kinderen voor *onderwijskwaliteit* zorgt. Respondent I1 zegt dat deze er in eerste instantie bang voor was dat, door het wegvallen van de bekende structuur, de school geen veilige omgeving zou zijn. Voor respondent I1 was het kleine groepje en de opstartende school een motief om te kiezen voor Organisatie X. Respondent I2 zegt dat ze ervan uitgaat dat kinderen zelf een oefening herhalen tot zij er goed in zijn. En dat dit in het tempo van het kind mag. Respondent I5 zegt het van belang te vinden dat het kind mag leren fouten maken en zelf mag leren. Voor respondenten I1 en I2 is ook de leeftijds mix een motief om voor de school te kiezen. Respondent I2 zegt hierover: *'Ik vond het ook een eyeopener want waar in de geschiedenis van de mens ga je het meemaken dat je met alleen dezelfde leeftijden ergens bent.'*

Respondent I5 vindt het een prettig gevoel te weten dat het kind op de vorige school al heeft leren lezen, schrijven en rekenen. De respondent ziet namelijk terugval bij het kind als het gaat om didactische vakken. Voor respondent I2 was het nu kiezen voor de school een uitgelezen moment, omdat het kind nog niks zou missen. Respondent I1 geeft aan het spannend te vinden of de school signalen en leervragen van kinderen worden oppakt. De respondent geeft aan te denken dat het ontwijken van moeilijke dingen gemakkelijk kan binnen dit onderwijssysteem. De respondent zou hier graag als ouder meer in begeleid willen worden. Voor de respondenten van de survey was het vertrouwen in de *onderwijskwaliteit* er nog niet voldoende vanwege het lage leerlingaantal en de kwaliteit van de samenwerkers.

5. Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden per deelvraag de conclusies beschreven, welke voortkomen vanuit de geanalyseerde resultaten van de vragenlijsten en het interview en worden zij met elkaar in verband gebracht. Deze worden beschreven per deelvraag om uiteindelijk de onderzoeksvraag te beantwoorden. Uit dit onderzoek komen een aantal aanbevelingen voort die toepasbaar zijn voor Organisatie X.

5.1 Conclusies

5.1.1 Welke eigenschappen van het democratisch onderwijs vinden ouders van belang in hun schoolkeuze voor het democratisch onderwijs?

Alle respondenten beschouwen de variabelen intrinsieke motivatie, vertrouwen en vrijheid als belangrijkste. Dit blijkt uit het feit dat de respondenten deze variabelen het meeste kiezen, benoemen of aan elkaar koppelen.

*“Het zelf richting mogen geven aan het eigen leerproces, omdat het kind dit zelf wil.
En niet omdat dit wordt gevraagd of wordt opgelegd door zijn omgeving.” – I5*

De geïnterviewde noemen ook zelfbeschikking in combinatie met intrinsieke motivatie. Het helemaal zelf richting mogen geven aan het eigen leven, wordt belangrijk gevonden. Daarnaast wordt ook het vertrouwen in het kind veelvuldig benoemd in zowel de survey als het interview. Alle respondenten geven aan dat zij het vertrouwen hebben in hun kind. De geïnterviewden geven aan te zien dat de samenwerkers dit ook uitstralen naar het kind.

“Vertrouw maar, ga maar. Wij vertrouwen ook” – I1

De resultaten wijzen uit dat zowel de geïnterviewden als de respondenten van de survey de variabele intrinsieke motivatie als belangrijkste eigenschap van het democratisch onderwijs beschouwen. Hiermee wordt het eerste principe van de definitie van het democratisch onderwijs, met de daarbij beschreven theorie met betrekking tot zelfbeschikking, vrijheid en vertrouwen, bevestigd.

5.1.2 Welke factoren van de vier fases van het schoolkeuzeproces van Ten Broeke et al. (2004) spelen voor ouders een rol in hun keuze voor het democratisch onderwijs?

Uit de demografische gegevens van de respondenten kan de conclusie worden getrokken dat de doelgroep van Organisatie X bestaat uit Nederlandse, hoogopgeleide zelfstandig werkende personen met een gemiddelde leeftijd van 44 jaar. Hun kinderen hebben een gemiddelde leeftijd van 6 jaar.

Alle respondenten vinden Organisatie X in de eerste fase van het schoolkeuzeproces voornamelijk via kennissen, vrienden en sociale media. Hieruit volgt zo goed als altijd een bezoek aan de school, waarmee de derde fase wordt bekrachtigd. De respondenten van het interview geven aan dat zij weerstand ervaren uit hun omgeving met betrekking tot hun schoolkeuze. Zij geven echter aan dat zij zich hierdoor niet meteen beïnvloed voelen. De geïnterviewden geven aan dat zij het als belangrijk hebben ervaren dat zowel zij, als hun partner achter de keuze staat. Daarnaast spelen voor hen factoren als intuïtie en gevoel een grote rol in het maken van de keuze voor Organisatie X. De geïnterviewden waarderen ook de openheid van de school hoog in hun keuzeproces.

Ouders die (nog) niet hebben gekozen voor de school, hebben aangegeven dat voor hen in het maken van een beslissing vooral de financiën een belemmerende factor zijn. Zij zouden wél voor de school kiezen vanwege de visie en het democratische concept van de school.

5.1.3 Welke van het drie-motievenmodel van Creete et al.(2000) zijn voor ouders van belang in hun keuze voor het democratisch onderwijs?

De theorie stelt drie motieven waarom ouders kiezen voor een school. Hierbij spelen levensbeschouwelijke visie, (fysieke) afstand tot de school en de kwaliteit van het onderwijs. Gekoppeld aan deze theorie kan er gesteld worden dat de drie motieven in het maken van een keuze voor een school ook bij Organisatie X van toepassing zijn.

De geïnterviewden vinden het belangrijk dat de school bij het kind past. Dat deze aansluit bij de wijze waarop zij in het leven staan. Alle respondenten noemen het type onderwijs en onderwijsvisie als belangrijkste motief voor het kiezen voor Organisatie X.

“Dat het aanvoelt als de meest natuurlijke vorm van leren. Dat we moeten vertrouwen op de natuur van de mens.” - I3

De onderwijskwaliteit wordt door alle respondenten genoemd. Zowel als positief als negatief motief voor het maken van de keuze voor Organisatie X. De geïnterviewden spreken twijfel uit als het gaat om het didactische aanbod voor het kind. Of dat dit vanuit intrinsieke motivatie geleerd kan worden. Wat zij als kracht van de onderwijskwaliteit zien, zijn de samenwerkers en hun benadering tot en het maken van verbinding met de kinderen. Voor de respondenten van de survey was de grootste drempel de verplichte ouderbijdrage die aan de school verbonden is. Daarna volgt de onderwijskwaliteit. Voor hen bestaat dit uit het nog niet voldoende materiaal aanbod en het gevoel dat de school nog niet stabiel genoeg is. Voor hen bestond dit uit het aantal leerlingen en de kwaliteit van de samenwerkers.

5.1.4. Conclusie onderzoeksvraag: Hoe verloopt het keuzeproces voor ouders in hun keuze voor het democratisch onderwijs en welke eigenschappen van dit type onderwijs spelen hierin een rol?

Uit dit onderzoek komt naar voren dat ouders in hun keuze voor het democratisch onderwijs over de school horen via vrienden en kennissen. In hun keuze voor de school spelen vooral het type onderwijs en de onderwijsvisie van de school een grote rol. De respondenten geven aan vooral te kiezen voor de school vanwege het eerste principe van het democratisch onderwijs. Hierbij spelen de intrinsieke motivatie van het kind, het vertrouwen en de vrijheid tot zelfbeschikking een grote rol. Voor ouders blijft het type onderwijs en de daarbij veronderstelde onderwijskwaliteit een drempel om te kiezen voor de school. Ouders die gekozen hebben voor de school, beamen deze twijfel. Ze zien echter in de dagelijkse praktijk dat deze twijfel niet nodig is. Ouders die (nog) niet gekozen hebben voor Organisatie X geven aan dat de ouderbijdrage als een (te grote) drempel wordt ervaren en er daarom niet wordt gekozen voor de school.

5.2 Kritische reflectie op onderzoeksproces

Het democratisch onderwijs is een groeiende onderwijsvorm in Nederland, gedefinieerd door middel van twee principes (IDEN, 2017). In plaats X is in januari de democratische school Organisatie X van start gegaan met vijf leerlingen. Dit leidde tot de vraag vanuit de organisatie, hoe het leerlingaantal verhoogd zou kunnen worden en wat hiervoor nodig is. Door met dit onderzoek in kaart te brengen waarom ouders wel of niet kiezen voor het democratisch onderwijs, is de uitkomst hiervan niet alleen relevant voor Organisatie X, maar ook voor de democratische scholengemeenschap in Nederland. De doelgroep en motieven van (potentiële) ouders zijn in kaart gebracht door middel van dit onderzoek. Dat maakt dat Organisatie X hierop kan inspelen voor het verhogen van het leerlingaantal.

Doordat het democratisch onderwijs een relatief nieuwe onderwijsvorm is, zijn er nog weinig onderzoeken uitgevoerd bij de scholen in Nederland en wereldwijd. Dit maakte dat de theoretisch onderbouwing over wat het democratisch onderwijs inhoudt, voortkwam uit internationale belangenorganisaties. Ook de definities van dit type onderwijs en het uitkristalliseren hiervan, leidde tot diverse bronnen die eigenschappen van deze definities verklaarden. Wat betreft de theorie met betrekking tot het schoolkeuzeproces van ouders, zijn er geen actuele onderzoeken. Dit maakte dat de gebruikte bronnen en onderzoeken vaak meer dan vijf jaar of ouder waren. Echter waren de uitkomsten uit deze onderzoeken nog bruikbaar in deze huidige en groeiende digitale tijd.

De resultaten van dit onderzoek zijn voortgekomen uit het uitzetten van een digitale vragenlijst gericht aan ouders die nog niet hebben gekozen voor de school. Daarnaast is er een interview georganiseerd met de huidige ouders van Organisatie X. Uit de antwoorden van beide respondentengroepen kwamen vergelijkbare antwoorden, wat de validiteit van het onderzoek versterkt. Echter bleek dat de antwoorden op de vragen in de survey niet altijd even uitgebreid werden toegelicht. Dat lukte in het interview wel. De survey heeft de respondenten bereikt door middel van mailberichten, de Facebookpagina van de school en door het sneeuwbaaleffect. Naar aanleiding van de vraag of de huidige ouders de survey konden verspreiden, kwam er een opmerking vanuit hen. Namelijk dat de vragenlijst zou suggereren dat ouders al een schoolkeuze voor Organisatie X gemaakt zouden hebben. Hierdoor zouden er minder vragenlijsten ingevuld kunnen zijn, omdat toekomstige ouders zich niet aangesproken zouden voelen. Het gehouden interview bracht bruikbare antwoorden voor het onderzoek. Dit bleek uit de volledigheid van antwoorden en het volledig kunnen maken van antwoorden bij het stellen van verduidelijkingsvragen. Opvallend was de eensgezindheid van de groep respondenten. Er werd veelvuldig en instemmend geknikt bij de gegeven antwoorden. Ook kon de groep zelf verduidelijkingsvragen stellen aan elkaar wat de onderlinge dynamiek ten goede kwam.

Als er in de toekomst een vergelijkbaar onderzoek uitgevoerd gaat worden bij Organisatie X of een andere democratische school, zal de survey wat aandacht vragen. Hierbij zal het niet alleen gaan om de toegankelijkheid van de algehele vragenlijst, maar ook om de vraagstelling bij de open vragen. In de algemene toelichting op de vragenlijst, zal het belang van de antwoorden op de open vragen aangescherpt kunnen worden. Dit zou kunnen leiden tot meer bruikbare antwoorden.

Het uitgevoerde onderzoek geeft niet alleen voor Organisatie X bruikbare resultaten. Ook andere democratische scholen kunnen dit onderzoek gebruiken om inzichtelijk te krijgen welke motieven er gelden voor ouders die in aanraking komen met dit type onderwijs. Hiermee is dit onderzoek niet alleen waardevol voor de school in plaats X, maar kan het onderzoek ook in de democratische scholengemeenschap ingezet worden. Zowel in onderbouwing van ervaringen tot nu toe als in het in kaart brengen van school gerelateerde motieven.

5.3 Praktische opbrengst en aanbevelingen

Onderstaande aanbevelingen zijn suggesties welke tegemoet komen aan de gestelde probleemstelling en kunnen leiden tot het verhogen van het leerlingaantal van democratische school Organisatie X

1. Onderwijskwaliteit verhogen in de uitstraling naar buiten

De probleemstelling van dit onderzoek richt zich op het willen verhogen van het leerling aantal van de school. Hierbij is het aantrekken van nieuwe gezinnen van belang. Uit dit onderzoek is gebleken dat lage onderwijskwaliteit als drempel wordt ervaren door ouders die (nog) niet gekozen hebben voor de school. De onderwijskwaliteit wordt door Creten et al (2000) beschreven als een van de motieven voor het wel of niet kiezen voor een school. Echter blijkt uit dit onderzoek ook dat ouders die al wel hebben gekozen voor de school, het motief als drempel herkennen maar dat zij later benoemen dat de onderwijskwaliteit als hoog wordt ervaren. Zij zien dit vooral in de wijze waarop samenwerkers verbinding maken met de leerlingen en de wijze waarop zij aanbod laten inspelen op de behoeften van de kinderen. Uit het onderzoek blijkt daarom dat de onderwijskwaliteit op het eerste gezicht door potentieel nieuwe ouders als matig wordt ervaren en dit het verhogen van het leerling aantal belemmert. Daarom volgt de volgende aanbeveling.

Potentieel nieuwe gezinnen komen in aanraking met Organisatie X op het moment dat zij de school bezoeken of hierover spreken met anderen. De informatiemomenten die gedurende de maand gehouden worden, dragen de eerste indruk van de school uit. En hiermee dus ook de eerste indruk van de onderwijskwaliteit van de school. Daarom bestaat deze aanbeveling uit het vormgeven van deze informatiemomenten met een doel, waarbij een eerste positieve indruk achtergelaten wordt.

Voor wat betreft de informatieavonden zal er een vorm gezocht moeten worden waarbij ouders, in gesprek met elkaar en de samenwerkers, een beeld moeten krijgen van de kwaliteiten en het gebruik hiervan in het onderwijs. Dit kan door middel van beeldmateriaal, dat een beeld schetst van de sfeer en het onderwijsaanbod op de school.

Voor de maandelijkse speelmiddag, waarbij ouders met kinderen de school bezoeken, zou dit beeldmateriaal ook zichtbaar gemaakt kunnen worden. Denk daarbij aan een slideshow met beeldmateriaal in één van de lokalen. Daarnaast wordt aanbevolen activiteiten te organiseren waar bezoekende kinderen ook aan deel kunnen nemen. Door ook meer samenwerkers in te zetten die dit kunnen aanbieden, kunnen er gedurende de middag meerdere activiteiten plaatsvinden.

2. Ontscholingsavonden

Uit de beschreven theorie van dit onderzoek blijkt dat ouders en kinderen die kiezen voor democratisch onderwijs, een proces van ontscholing ondergaan. Door van Eeckhout en Bonnu (2018) wordt gesteld dat ontscholing bestaat uit het loslaten van het kind en erop vertrouwen dat het in vrijheid kan ontwikkelen in zijn eigen tempo. Gedurende het interview wat plaats vond met de ouders die al gekozen hadden voor Organisatie X, kwam aan bod dat het nieuwe onderwijsconcept voor hen wennen is. Dit gebaseerd op oude gedachtegangen en gewoonten en de eigen onderwijservaring. Omdat ouders die gekozen hebben voor de school als ambassadeur naar buiten treden, is het van belang dat zij het concept van de school begrijpen en omarmen. Het begeleiden van ouders in het proces van ontscholing kan hier aan bijdrage. Door bijeenkomsten te gaan organiseren waar het ontscholingsproces in centraal staat, kunnen ouders van de school begeleiding krijgen in dit proces. Gedurende deze avonden kunnen vragen, twijfels of onzekerheden van ouders worden besproken met elkaar en kunnen er van weerskanten oplossingen of adviezen uitgedragen worden. Deze avonden dragen bij aan het verhogen van het leerlingaantal, doordat ouders op deze wijze met vertrouwen als ambassadeurs naar buiten kunnen treden en nieuwe gezinnen kunnen aanspreken en eventueel overtuigen tot een keuze voor de school.

3. Alternatieve financieringsmogelijkheden

In de aanleiding van dit onderzoek, wordt beschreven dat Organisatie X onder het wettelijke kader van een particuliere school valt. Een van de eigenschappen van dit wettelijk kader, is het geen subsidie ontvangen voor de leerlingen die onderwijs genieten op de school. Dit houdt in dat de school volledig financieel afhankelijk is van de verplichte ouderbijdrage die per leerling wordt gevraagd. Door Creten et al. (2000) wordt de financiële bereikbaarheid als een van de motieven beschreven in het schoolkeuzeproces van ouders. Uit dit onderzoek is gebleken dat voor ouders de verplichte ouderbijdrage vaak als drempel wordt ervaren in het keuzeproces. Dit houdt in dat de kosten die aan de school verbonden zijn, het verhogen van het leerlingaantal belemmert. Om het leerling aantal te kunnen verhogen, zou de financiële drempel die door ouders wordt ervaren verlaagd kunnen worden. Voor Organisatie X is het daarom van belang te inventariseren, welke mogelijkheden tot andere financieringsbronnen er zijn. Hierbij kan er gedacht worden aan sponsering maar ook aan subsidie mogelijkheden binnen de gemeente of het Rijk voor bijvoorbeeld onderwijsvernieuwers.

4. Specifieke doelgroep benadering

Uit het onderzoek blijkt dat de doelgroep van Organisatie X een specifieke doelgroep is. Vaak zelfstandig ondernemers, woonachtig in de gemeente plaats X en vaak kinderen krijgen nadat zij 35 jaar zijn geworden. Voor het verhogen van het leerlingaantal zal het Organisatie X helpen, om de doelgroep het in kaart te brengen en de wijze waarop deze doelgroep benaderd kan worden. Hierbij is het van belang te inventariseren waar deze doelgroep zich voornamelijk bevindt, wat hun behoeften zijn en wat hun leefsituatie definieert. Op die wijze kan Organisatie X marketingstrategieën ontwikkelen die zij kunnen inzetten in het bereiken van de doelgroep en daarmee het leerlingaantal van de school te kunnen verhogen.

Bibliografie

- Aanamekring. (2019, februario). Aanamekring. *Aannamedossier*. Plaats X.
- Allen, J., Bijlsma, I., Borghans, L., & Poulissen, D. (2016). *Schoolkeuzemotieven van ouders en leerlingen in het primair onderwijs*. Opgehaald van Maastricht University: https://cris.maastrichtuniversity.nl/portal/files/5833090/ROA_R_2016_4.pdf
- Amnesty International. (2019, maart 20). *Zelfbeschikking en mensenrechten*. Opgehaald van Amnesty International: <https://www.amnesty.nl/encyclopedie/zelfbeschikking-en-mensenrechten>
- Amnesty International. (2019, maart 27). *Gelijkheid en gelijke behandeling*. Opgehaald van Amnesty International: <https://www.amnesty.nl/encyclopedie/gelijkheid-en-gelijke-behandeling>
- Blikendaal, C., & Van Vught, T. (2016). *Basiskennis marketing*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.
- Boddy, D. (2014). *Management, An introduction*. Harlow: Pearson Education Limited.
- Burk Wood, M. (2012). *Het marketingplan*. Amsterdam: Pearson Benelux B.V.
- Creten, H., Douterlungne, M., Verhaeghe, J., & de Vos, H. (2000). *Voor elk wat wils. Schoolkeuze in het basis- en secundair onderwijs*. Leuven: KU Leuven.
- bron X. (2018). *Schoolgids Organisatie X 2019*. Plaats X: Organisatie X.
- bron X. (2018). *Statuten Democratische school* Organisatie X. Plaats X: Organisatie X
- EUDUC. (2015). *Democratic Education*. Opgehaald van EUDEC: <https://www.eudec.org/Democratic+Education+Info>
- Financekring. (2018). *Begroting onderwijsjaar 2019*. Plaats X: Organisatie X.
- Gerard Endenburg Foundation. (2017, november 29). *5 Hierarchie en individu*. Opgehaald van Youtube: https://www.youtube.com/watch?time_continue=43&v=OU2V_IgGiHw
- Graham, B., & Hyslop-Margison, E. (2001). Principles for democratic learning in career education. *Canadian journal of education*, 26(3), 341-361. Opgehaald van <https://www.jstor.org/stable/1602212?Search=yes&resultItemClick=true&searchText=Principles&searchText=for&searchText=Democratic&searchText=Learning&searchText=in&searchText=Career&searchText=Education&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3Fwc%3Don%26amp%3B>
- Gray, P. (2013). *Free to Learn*. New York: Basic Books.
- Greenberg, D. (2014). *De vrijheid van de Sudbury Valley School*. Zwolle: Stichting Sudbury Valley.
- Hartkamp, P. (2018). *Democratische scholen*. Opgehaald van Democratische scholen: <https://www.democratischescholen.nl/>
- IDEN. (2017). *What is democratic education?* Opgeroepen op december 27, 2018, van Democratic Education: <http://www.idenetwork.org/index.php/about/what-is-democratic-education>
- Kahneman, D. (2016). *Ons feilbare denken*. Amsterdam: Business Contact.
- Lieskamp, M. (2017). Het belang van eigenaarschap voor het eigen leerproces van leerlingen. *Direct*, 26-27.
- Locke, J. (2012). Pedagogische vernieuwing. In F. Savater, *Het avontuur filosofie* (p. 101). Utrecht: Erven J. Bijleveld.
- Martens, R. (2017). Een onderwijsvernieuwing om zeep geholpen. *Opinie*.
- Migchelbrink, F. (2016). *Handboek praktijkgericht onderzoek zorg, welzijn, wonen en werken*. Amsterdam: SWP.
- Onderwijs inspectie. (2019, februari 8). *Particuliere B3-scholen*. Opgehaald van Inspectie van het onderwijs: <https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwijssectoren/particulier-onderwijs/soorten-particulier-onderwijs/b3-scholen>
- Ryan, R., & Deci, E. (2018). *Self-Determination Theory*. New York: Guilford Publications.
- Savater, F. (2012). *Het avontuur filosofie*. Utrecht: Bijleveld.
- Schuijt, L. (2018, mei 1). *Democratische scholen*. Opgehaald van Wat bezielt ons: <https://www.watbezieltons.nl/index.php/democratische-scholen/>
- Schutte, A. (2017). *De gelukkige school*. Amsterdam: SWP Uitgeverij.

- SLO. (2016). *Zelfregulering*. Opgehaald van Curriculum van de toekomst: <http://curriculumvandetoekomst.slo.nl/21e-eeuwse-vaardigheden/zelfregulerend-vermogen>
- SLO. (2018). *Zelfsturing*. Opgehaald van Talentstimuleren: <https://talentstimuleren.nl/thema/talentontwikkeling/model-kader-voor-ontwikkeling/zelfsturing>
- Sophia Projects. (2018). *Some Thoughts Concerning Education*. Opgehaald van Sophia Projects Philosophy Archives: http://www.sophia-project.org/uploads/1/3/9/5/13955288/locke_education.pdf
- Summerhill school. (2019). *A.S Neill's Summerhill School*. Opgehaald van Summerhill school: <http://www.summerhillschool.co.uk/>
- Ten Broeke, L., Bosveld, W., van de Kieft, M., Gerritsen, L., Koopman, C., Kuhnen, C., & Eijken, B. (2004). *Schoolkeuzemotieven: Onderzoek naar het schoolkeuzeproces van Amsterdamse ouders*. Amsterdam: Nederland: Dienst Maatschappelijke ontwikkeling.
- The Sociocracy group. (2009). *De Sociocratisch Kringorganisatie Methode*. Opgehaald van The sociocracy group: <http://nl.thesociocracygroup.com/wp-content/uploads/sites/19/2015/03/skm-20094.pdf>
- The Sociocracy Group. (2009). *De Sociocratische Kringorganisatiemethode*. Opgehaald van The Sociocracy Group: <http://nl.thesociocracygroup.com/wp-content/uploads/sites/19/2015/03/skm-20094.pdf>
- Tiemeijer, W. (2011). *Hoe mensen keuzes maken*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Tiemeijer, W., Thomas, L., & Prast, H. (2009). *De menselijke beslisser*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- United Nations. (2019, maart). *Universal Declaration of Human Rights*. Opgehaald van United Nations: https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/eng.pdf
- United Nations Human Rights. (1990). *Convention on the Rights of the Child*. Opgehaald van United Nations Human Rights: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>
- van Eeckhout, J., & Bonnu, F. (2018). *Leven zonder school*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Vander Stuyft, C. (2015). *Scriptie: Ouderbetrokkenheid en schoolkeuze 1 / 68*. Opgehaald van Univeriteit Gent: https://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/216/325/RUG01-002216325_2015_0001_AC.pdf
- Wetenschapswinkel Wageningen. (2014). *21ste eeuw vaardigheden in democratisch onderwijs*. Wageningen: Universiteit Wageningen.
- Wikipedia. (2018, december 15). *Zelfbeschikkingsrecht*. Opgehaald van Wikipedia: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Zelfbeschikkingsrecht>